

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar ve Kısaltmalar

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönerge'nin amacı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Deney Hayvanları Uygulama Araştırma Merkezinde, deney hayvanları ile yapılacak olan bilimsel araştırma, test, eğitim, öğretim gibi temel etkinliklerde kullanılan yöntem ve materyaller ile ilgili kabul edilebilir etik standartların belirlenmesine ve araştırma önerilerini bu açıdan incelemek üzere oluşturulacak "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu"nun kuruluş ve çalışma esaslarına, yapılması planlanan işlemlerin sunulmasına, araştırma ve çalışma önerilerinin incelenmesi ve izin verilmesine, uygulamaların izlenmesine, deney hayvanları üzerinde yapılan bütün prosedürlerin kayıt altına alınmalarına ve bu prosedürlerin anında ya da geriye doğru izlenebilmelerine, bütün işlemlerin denetlenebilirliğinin sağlanmasına ve ilgili işlemlerin gerektiğinde sonlandırılmalarına ilişkin esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönerge, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde deney amacıyla kullanılacak hayvanların kullanımından önce alınması gereken izinleri, bu amaçla Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun oluşturulması, bu kurulun çalışma usul ve esasları, görevleri, eğitim, denetim ve yükümlülüklerini kapsar.

(2) Bu Yönerge;

- a) Deneysel olmayan tarımsal uygulamaları,
  - b) Deneysel olmayan klinik veteriner hekimliği uygulamalarını,
  - c) Veteriner sağlık ürünlerine pazarlama yetkisi verilebilmesi için gereken klinik deneyleri,
  - ç) Kayıtlı veya onaylı hayvancılık işletmelerinin yapmakla yükümlü olduğu uygulamaları,
  - d) Birincil amacı bir hayvanın soy kütüğü veya kimliklendirilmesi olan uygulamaları,
- kapsamaz.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Yönerge, Türkiye Cumhuriyeti'nde mevcut olan ilgili yasalarla birlikte, 24.6.2004 tarih ve 5199 sayılı "Hayvanları Koruma Kanunu", 15.02.2014 tarih 28914 sayılı "Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik", 13.12.2011 tarih 28141 sayılı, "Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar için Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmelik"de yer alan kural ve ilkeler esas alınarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 4 - (1) Bu Yönerge'de geçen;

- a) Bakanlık: Orman ve Su İşleri Bakanlığını,
- b) CITES Sözleşmesi: 22 Aralık 1996 tarihinde Türkiye'nin taraf olduğu, Nesli Tehlikede Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmeyi
- c) Çalışma izni: Deneysel hayvanı kullanıcı, üretici ve tedarikçi kuruluşlara Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca verilen belgeyi,
- ç) DEHAM: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Deneysel Hayvanları Uygulama ve Araştırma Merkezini,
- d) Deneysel: Bilimsel amaçlarla hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek her türlü prosedür veya prosedürler bütünü,
- e) Deneysel hayvanı: Prosedürlerde kullanılan, serbest yaşayan veya çoğalan larva biçimleri, canlı kafadanbacaklılar ve normal fetal gelişimlerinin son üçte birlik döneminden itibaren memeliler dâhil, insan olmayan herhangi bir omurgalı canlıyı,
- f) Deneysel ünitesi: Hayvanlar üzerinde her türlü prosedür veya prosedürlerin gerçekleştirildiği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca çalışma izni bulunan birimleri,
- g) Etik: Araştırmalarda kullanılacak hayvanlarla ilgili olarak insan ve hayvan yaşamını ilgilendiren bilimlerde yapılabilecek hareketlerin sınırları, hayvana yönelik sağlanacak koşullar, yapılacak tutum ve davranışa yol gösterici evrensel kuralları,
- ğ) Genel Müdürlük: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünü,
- h) HADMEK: Hayvan Deneysel Merkezi Etik Kurulunu,
- ı) HADYEK: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hayvan Deneysel Yerel Etik Kurulunu,
- i) Hayvan refahı birimi: Üretici, tedarikçi, kullanıcı ve araştırmaya yetkili kuruluşlarda kurulması zorunlu olan, hayvanların refahı ve bakımından sorumlu zootechnik, veteriner hekim, veteriner sağlık teknikeri veya veteriner sağlık teknisyeni unvanına sahip en az bir kişiden, kullanıcı kuruluşlarda ise bu unvanlardan birine sahip bir kişiye ilaveten biri yerel etik kurul üyesi olmak üzere en fazla üç kişiden oluşan birimini,
- j) İnsancıl öldürme metodu: Hayvanın kendi türüne has, en az fiziksel ve duyuşsal ağrı, eziyet ve sıkıntıya maruz kalacağı şekilde yaşamının sonlandırılmasını,
- k) İn vivo deneysel: Canlı ortamda yapılan deneysel,
- l) İyi laboratuvar uygulamaları: Klinik çalışmalar dışındaki sağlık ve çevre güvenliği çalışmalarının planlanması, yapılması, izlenmesi, kaydedilmesi, arşivlenmesi ve rapor edilmesi şartları ve yönetim usulleri ile ilgili kalite sistemini,
- m) Kullanıcı: Hayvanları prosedürlerde kullanmaya yetkili olan kişiyi,
- n) Kuruluş: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca çalışma izni bulunan, müştemilatı ile birlikte açık, kapalı, yarı açık, her türlü sabit ya da taşınabilir tesis, bina veya binalar grubunu,
- o) Proje: Tanımlanmış bilimsel bir amacı olan ve bir ya da daha fazla prosedürü kapsayan metodolojik iş programını,
- ö) Prosedür: Hayvanların doğurtulması, kuluçkadan çıkarılması ya da genetiği değiştirilmiş hayvan soyunun devam ettirilmesi süreçleri dâhil, iyi veteriner hekimlik uygulamalarına uygun olarak bir iğnenin batırılmasının yarattığına eşit veya daha fazla acı, eziyet, ızdırap veya kalıcı hasara sebep olabilecek şekilde, bilinen veya bilinmeyen sonuçları olan, deneysel, diğer bilimsel veya eğitici amaçlarla kullanılmasını,

- p) Rektör: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü'nü
- r) Sekreteryaya: Etik kurulda gerekli koordinasyonu sağlayan, yazışmaları yapan ve kayıtları tutan kişi veya kişileri,
- s) Tekniker: Lise öğrenimi üzerine iki yıl süreli Veteriner Sağlık Önlisans programlarından mezun olan kişiyi,
- ş) Teknisyen: Meslek Liselerinin Hayvan Yetiştiriciliği veya Hayvan Sağlığı Alanlarından mezun kişiyi,
- t) Tür: Ortak özellikler taşıyan ve kendi aralarında döllenerek üreyebilen canlıları içeren biyolojik grubu,
- u) 3R ilkesi: Mümkün olan her durumda, canlı hayvan yerine bilimsel açıdan geçerli başka alternatif bir yöntem ya da deneme stratejisinin uygulaması, proje hedeflerinden ödün vermeden kullanılacak hayvan sayısının olabildiğince azaltılması, hayvanlara acı, eziyet, ızdırap çektirecek ve kalıcı hasar yapacak prosedürlerin iyileştirilerek hayvan refahının artırılmasını,
- ü) Üniversite: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
- v) Yönetmelik: 15.02.2014 tarih 28914 sayılı "Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik"i,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Deney Hayvanının Kullanılma Amaçları, HADYEK Kurulu, Görevlendirme ve Süresi, Çalışma Yöntemi, Yetki, Görev ve İlkeleri

Deney hayvanının kullanılma amaçları

MADDE 5 – (1) Deney hayvanlarının kullanılma amaçları aşağıda belirtilmiştir:

- a) Temel araştırmalar.
- b) Aşağıdaki amaçlardan herhangi birini taşıyan translasyonel veya uygulamalı araştırmalar:
- 1) İnsan, hayvan veya bitkilerdeki hastalık ve diğer anormalliklerin önlenmesi, tanı veya tedavisi.
  - 2) İnsan, hayvan veya bitkilerdeki fizyolojik bozuklukların incelenmesi, belirlenmesi, düzeltilmesi veya modifikasyonu.
  - 3) Hayvanların refahı ve tarımsal amaçlarla yetiştirilen hayvanların üretim şartlarının iyileştirilmesi.
- c) (b) bendinde belirtilen amaçlardan herhangi biri için, ilaçlar, gıda hammaddeleri, yem hammaddeleri, başka maddeler ve ürünlerin kalite, etkinlik ve güvenilirliklerinin geliştirilmesi, üretilmesi ve test edilmesi.
- ç) İnsan ve hayvan sağlığı ve refahı için doğal çevrenin korunması.
- d) Türlerin korunmasını amaçlayan araştırmalar.

- e) Mesleki becerilerin kazandırılması, sürdürülmesi veya geliştirilmesi için yükseköğrenim veya eğitimi.
- f) Adli tıp soruşturmaları.

HADYEK'in kuruluşu, görevlendirme ve süresi

MADDE 6- (1) a) 5199 sayılı Kanununun 9 uncu maddesi hükmü gereğince, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında çalışma izni deney hayvanı ünitesi bulunan yükseköğretim kurumları HADYEK kurabilir. HADYEK ve hayvan refahı birimi bulunmayan kurum ve kuruluşlarda hayvan deneyleri yapılamaz.

b) HADYEK kurulabilmesi için, kurum bünyesinde asgari olarak hayvanların tür özellikleri gözetilerek, stressiz ve sakin bir hayat sürdürebilecekleri, veteriner hizmetlerinin verildiği Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında çalışma izni bir deney hayvanı ünitesi bulundurulması zorunludur.

(2) HADYEK’de asgari olarak aşağıda nitelikleri belirtilen üyelerin bulunması gereklidir:

a) DEHAM’da görevli, deney hayvanı yetiştirilmesi, üretilmesi ve bakımından sorumlu ve deney hayvanları kullanım sertifikasına sahip, tam gün üniteye çalışan, hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl tecrübeli bir veteriner hekim.

b) Tıp Fakültesinden biri Temel Bilimler Bölümünden, diğeri Cerrahi Bilimler Bölümünden olmak üzere en az iki Öğretim Üyesi.

c) Tıp Fakültesinden katılımlı daha önce Hayvan Deneyleri veya Klinik İlaç ve İlaç Dışı Araştırmaları Etik Kurulunda görev almış bir üye,

ç) Veteriner Fakültesinden, biri Veteriner Hekim Etiği Uzmanı ve biri Veteriner Farmakolog olmak üzere iki Öğretim Üyesi.

d) Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü’nden bir Öğretim Üyesi.

e) DEHAM müdürü veya müdür vekili olmak üzere bir üye,

f) Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümünden bir Öğretim Üyesi,

g) Diş Hekimliği Fakültesinden bir Öğretim Üyesi,

ğ) Kendisi ve birinci derece yakınları, hayvanlar üzerinde deneysel çalışma yapmayan ve kurum ile çıkar ilişkisi olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir üye,

ı) Kurum ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna üye Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bir üye olmak üzere bir kişi.

(3) a) HADYEK’te görev alacak en az bir üyenin in vivo hayvan deneylerinde en az bir yıl tecrübeli ve doktora veya tıpta uzmanlık derecesine sahip olması gereklidir. HADYEK gerektiğinde başka alanların uzmanlarından görüş alabilir, toplantılara davet edebilir. HADYEK başkan dahil en az on bir, en fazla yirmi bir üyeden oluşur.

(4) HADYEK üyelerinin görevlendirilmesi ile ilgili olarak;

a) HADYEK başkanı, başkan vekili ve üyeler rektör onayı ile görevlendirilir.

b) HADYEK başkanı ve veteriner hekim kurum veya kuruluşun tam zamanlı çalışanı olmak zorundadır. Bunun dışındaki üyeler, kurum veya kuruluş dışından da görevlendirilebilir.

c) Atamalar veya onay ile görevlendirilmelere dair değişiklikler bir ay içinde HADMEK’e bildirilir.

ç) Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket ettiği tespit edilen kişiler HADYEK üyesi olarak görevlendirilemez.

(5) HADYEK sekreteryası, Rektör onayı ile görevlendirilir. HADYEK'in düzenli çalışması, başvuruların alınması, değerlendirilmesi ve arşivlenmesi amacıyla ayrı bir çalışma birimi oluşturulur.

(6) HADYEK üyelerinin görev süresi dört yıldır. Görev süresi biten üye yeniden atanabilir veya onay ile görevlendirilebilir. Bir takvim yılı içerisinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği düşer. Üyelik sıfatının ölüm, emeklilik, ayrılma gibi herhangi bir sebeple sona ermesi halinde, yerine aynı usulle ve kalan süreyi tamamlamak üzere ayrılan üyenin niteliklerini taşıyan yeni bir üye görevlendirilir.

(7) HADYEK yönergesi HADMEK tarafından onaylandıktan sonra faaliyetine başlar.

HADYEK'in çalışma yöntemi

MADDE 7- (1) HADYEK'in aşağıda belirtilen usullere göre çalışmalarını yürütür;

a) HADYEK, Başkanın belirleyeceği gündemle üzerine en az ayda bir defa ve üyelerinin en az üçte ikisinin katılımı ile toplanır. Başkanın yokluğunda çalışmalar başkan yardımcısının yönetiminde yürütülür.

b) HADYEK toplantısında kararlar oy çokluğu ile alınır. Oy eşitliği hâlinde başkanın oyu yönünde karar verilir.

c) Karara katılmayan üye "Karşı Oy" gerekçesini yazmak zorundadır. OMÜ Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu toplantısında kararlar oy çokluğu ile alınır.

ç) DEHAM'da kullanılan tüm deney hayvanlarına ilişkin kayıtlar, hayvan refahı biriminde görevli deney hayvanı yetiştirilmesi, üretimi ve bakımından sorumlu veteriner hekim tarafından tutulur veya tutturulur. Söz konusu kayıtlarda temin edilen hayvanların sayıları, türleri, temin edildikleri yerler, kullanıcı kuruluşa geldiği tarih ve yapılan tüm işlemler bulunur. Bu kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.

d) HADYEK, yapılacak başvuruları değerlendirmek için bir form hazırlar. Formda aşağıdaki bilgilerin bulunması zorunludur:

- 1) Proje adı.
- 2) Proje yürütücüsü ve diğer araştırmacıların adı, adresi, görev yeri, imzası.
- 3) Prosedürün yapılacağı yer, koşulları ve süresi.
- 4) Canlı hayvanlar üzerinde prosedür uygulayacakların eğitim sertifikaları.
- 5) Başvuru tarihi.
- 6) Proje önerisi.
- 7) Günlük dille yazılmış teknik olmayan proje özeti.
- 8) Hayvan kaynakları, tahmini hayvan sayısı, türü ve yaşı.
- 9) Hayvanlar üzerinde gerçekleştirilecek prosedürler.
- 10) Prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar düzeyi.
- 11) 3R ilkesinin prosedürlerde uygulanma şekli.

- 12) Kullanılması planlanan anestezi, analjezi ve diğer ağrı kesici yöntemler.
- 13) Hayvanların yaşamları boyunca acı ve ızdırıp çekmemesi ya da çektikleri ızdırabın azaltılması için alınacak önlemler.
- 14) Prosedürlerin sonlandırılmasında insancıl öldürme metodunun belirlenmesi.
- 15) Hayvan sayısını ve prosedürlerin sebep olacağı acı, eziyet, ızdırıp ya da olası çevresel etkileri asgariye indirmek için uygulanacak deneysel veya gözlemsel stratejiler ile veri analiz usulleri.
- 16) Hayvanların birden fazla projede kullanılıp kullanılmayacağı.
- 17) Hayvanların barındırma, yetiştirme ve bakım şartları.
- 18) Projede yer alanların yetkinliği.
- 19) Taahhütname.

e) Proje Yürütücüsünün-HADYEK ile iletişimi aşağıdaki usulle gerçekleştirilir..

1) Bu yönergenin Madde 5(1) belirtilen kullanım amaçlarına özgü deneysel araştırmalar için; Proje Başvuru formu, Değişiklik Talebi formu, Gelişim Raporu formu ve Sonuç Raporu formu vb. formlar HADYEK tarafından hazırlanıp Üniversitenin HADYEK WEB sayfasından yayınlanmaktadır. Yürütücü, güncellenen detaylı bilgilere buradan ulaşabilir.

2) Proje Yürütücüsü, kullanacağı formun güncel halini HADYEK WEB sayfasından indirilip bilgisayar ortamında eksiksiz doldurduktan sonra, istenilen ek belgeler ve örnek başvuru dilekçesi ile birlikte pdf formatında HADYEK Sekreteryasına Üniversitenin EBYS sisteminden e-imzalı olarak gönderir. (E-İmza edinmemiş olanlar bir üst yöneticisi aracılığıyla gönderirler)

3) HADYEK değerlendirilen proje için izin, düzeltme/değişiklik veya ret onayı bildirimini yürütücünün @omu.edu.tr uzantılı adresine e-posta ile veya kurumsal yazışma modülü olan Üniversitenin EBYS sisteminden gönderir.

4) Düzeltme/değişiklik istenilen projelerin düzeltilmiş hali yürütücü tarafından yine aynı usulle veya HADYEK sekreteryasının hadyek@omu.edu.tr adresine e-posta ile gönderilir. HADYEK başkan veya yardımcısı tarafından incelenir; istenilenler tamamlanmış ise İzin Onayı verilerek, tamamlanmamış ise olumsuz geri bildirim yürütücüye aynı usulle iletilir.

5) HADYEK kararlarına itirazlar kurul kararının araştırmacıya sunulmasından sonra proje yürütücüsü tarafından azami 15 günlük süre içinde HADYEK sekreteryasına aynı iletişim usulüyle yapılır. İtiraz dilekçesi kurul tarafından ilk Etik Kurul toplantısında değerlendirilir ve sonuca bağlanarak geri bildirilir. İtirazın reddine itiraz doğrudan HADMEK'e yazılı olarak yapılır. HADMEK kararı HADYEK kararı olarak kabul edilir.

f) HADYEK tarafından projelere azami beş yıl süre ile izin verilir, süre uzatımı talebi olması hâlinde, talebin gerekçelendirilmesi şartıyla ek süre verilebilir.

g) Bütün başvurular ve alınan kararlar, tarih ve sayı numarası verilerek kayıt altına alınır. Kayıtlar en az beş yıl süreyle muhafaza edilir.

ğ) Başvurular, proje yürütücüsü tarafından yapılır. Tez çalışmaları için yürütücü, danışman öğretim üyesidir.

h) Başvurular en geç iki ay içerisinde karara bağlanır. Hazırlanan raporlar etik kurulda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır, kesin rapor HADYEK üyelerince onaylanır.

i) HADYЕК, yaptığı değerlendirme neticesinde; uygun, düzeltilmesi gerekir, şartlı olarak uygun ya da uygun değildir şeklinde karar verir. Kararlar başvuru sahibine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren kırk iş günü içinde yazılı olarak bildirilir. Bu süre proje değerlendirmesini de kapsar. Projenin karmaşıklığı veya birden çok bilim dalını ilgilendirdiği hâllerde, HADYЕК sözü edilen süreyi bir defaya mahsus olmak üzere on beş iş gününü geçmeyecek şekilde uzatabilir. Uzatma sebebi ve süresi gerekçelendirilerek, süre sona ermeden yürütücü bilgilendirilir.

i) HADYЕК, bir projenin yapılabilirliğini sınamak amacıyla az sayıda hayvan üzerinde ön deneylerin yapılmasını isteyebilir. Bu durumda kesin karar, “şartlı olarak uygun” kararı verilen projelerdeki usullere göre verilir.

j) HADYЕК üyelerine ait başvurular görüşülürken ilgili kurul üyesi görüşmelere katılamaz ve oy kullanamaz.

k) Hakkında “Düzeltilmesi gerekir” kararı verilen projeler, düzeltildikten sonra tekrar değerlendirilir. “Şartlı olarak uygun” kararı verilen projeler, HADYЕК tarafından belirlenecek bir süre boyunca, hayvan refahı birimi tarafından izlenip, istenen şartların yerine getirilip getirilmediği değerlendirildikten sonra uygun ya da uygun değildir şeklinde karara bağlanır ve proje ile ilgili HADYЕК’e rapor verilir.

l) İzin verilen projelerde hayvan refahını olumsuz etkileyecek herhangi bir değişiklik olup olmadığı yerel etik kurulu tarafından denetlenir. Yerel etik kurulu, onaylanan projeye uyulmaması durumunda, verilen izni iptal eder. İzin iptal edilmesi durumunda; hayvan refahı birimi tarafından, projede kullanılan veya kullanılması öngörülen hayvanların refahının olumsuz yönde etkilenmemesi sağlanır.

m) HADYЕК onayı alındıktan sonra projedeki ve çalışmaya katılacak kişilerdeki değişiklikler proje yürütücüsü tarafından HADYЕК’e yazılı olarak bildirilir ve onayı alınır.

n) Proje yürütücüsü çalışma bitiminde deney hayvanları kullanım sürecini içeren Sonuç Raporunu her yıl Aralık ayında HADYЕК sekreteryasına bildirmekle yükümlüdür.

o) Aşağıdaki müdahaleler HADYЕК iznine tabi değildir:

1) Teşhis ve tedavi amaçlı klinik uygulamalar.

2) Ölü hayvan veya dokusu, mezbaha materyalleri, atık fetüsler ile yapılan prosedürler.

3) Süt sağımı.

4) Dışkı veya altlık örneği toplama.

5) Sürüntü ile örnek alma.

ö) Tür tanımlama ile ilgili doğadan yaban hayvanı kullanılmasında Genel Müdürlükten alınan izin, HADYЕК izni yerine geçer.

p) Saha araştırmalarının birden fazla ilde yürütülmesi hâlinde sadece bir yerin HADYЕК onayını alması yeterlidir.

r) Kayıtlar HADMEK ve Bakanlığın denetimine açık tutulur. HADYЕК, gerektiğinde konusunda deneyimli uzmanların yazılı görüşlerini alabilir veya HADYЕК toplantısına davet ederek sözlü veya yazılı görüş isteyebilir.

HADYEK'in yetkileri

MADDE 8- (1) Üniversitede hayvanlar üzerinde yapılacak tüm Deneysel uygulamalar HADYEK tarafından onaylanmış olmalıdır. Bununla birlikte, HADYEK sadece;

a) DEHAM'ın onaylı deney ünitelerinde ve DEHAM dışında; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında çalışma izni olan; hayvan çiftliklerinde, hayvan teşhis-tedavi kliniklerinde veya proje bazlı izin verilen yer(ler)de

b) Bakanlıkça çalışma izni verilen Deney hayvanlarında,

c) Bünyesindeki hayvan refahı biriminin bu çalışmaların denetimini sürdürülebilecek imkânları sağladığında,

projelere “Hayvan Haklarına ve Hayvan Deneyleri Etiğine uygundur” iznini vermeye yetkilidir.

(2) HADYEK, Hayvan Refahı Birimi ile birlikte Onay verdiği projelerin tüm çalışmalarını, verilerini ve sonuçlarını takip etme, inceleme ve denetleme yetkisine haizdir.

(3) HADYEK, incelemeleri sırasında özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin imza koyduğu uluslararası sözleşmeleri ve bildirgeleri göz önünde bulundurur. Belgelerde, bu bildirgelere uygunluk aranır. HADYEK, ulusal veya uluslararası metinlerde henüz düzenlenmemiş bir sorunla karşılaştığında bununla ilgili ilkeler oluşturabilir.

HADYEK'in görevleri

MADDE 9- (1) HADYEK'in görevleri şunlardır:

a) Yönetmelik hükümleri ile HADMEK'in belirlediği etik ilkeler ve iyi laboratuvar uygulamaları çerçevesinde kendi çalışma usul ve esasları hakkında yönerge hazırlamak, mevzuat değişikliklerine göre güncelleyerek onaya sunmak.

b) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm işlemlerin etik yönden kabul edilebilir sınırlarını belirleyerek yapılacak işlemlere ilişkin protokolleri onaylamak veya gerekçeli olarak reddetmek.

c) Kurum içinde deney hayvanı kullanılması sürecinin 3R ilkelerine ve etik kurallara uygun olarak sürdürülmesini denetlemek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri yapmak.

ç) Deney hayvanı kullanılarak elde edilenlerle aynı veya daha yüksek düzeyde bilgi sağlayabilecek ancak hayvan kullanılmayan veya en az sayıda hayvan kullanılan ya da daha az acı verilen prosedürler içeren alternatif yöntemlerin geliştirilmesine ve doğrulanmasına katkıda bulunacak ve bu alanda araştırmayı teşvik edecek uygulamalar yapmak.

d) Deney hayvanları üzerinde yapılacak işlemlerin onaylanmış protokole uygun olarak yapılmasını sağlamak, gerektiğinde sonlandırmasına karar vermek.

e) Deney hayvanlarıyla çalışacak personelin gerekli eğitimi almasını sağlamak ve deney hayvanı kullanım sertifikası bulunması şartıyla hayvan deneyleri yapılmasına izin vermek. Bu amaçla gerektiğinde sertifika programları düzenlemek.

f) Deney hayvanlarının üretim, yönetim, barındırma ve nakil şartları ile deneylerin yapıldığı laboratuvar şartlarının ve ekipmanının etik yönden uygun olup olmadığını denetlemek.

g) Deney hayvanı kullanımı ile ilgili olarak istatistiksel veri tabloları ile yıllık faaliyet raporunu hazırlayarak HADMEK'e sunmak.

ğ) Deneysel çalışmalar sonunda ortaya çıkan atıklar ve tıbbi atıkların 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesince bertarafını sağlamak.

h) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun ve ilgili mevzuatın getirdiği hükümler çerçevesinde, deney hayvanlarının kayıt altına alınmaları ve izlenebilmelerini sağlamak.

i) Düzenlenecek eğitim sertifika programlarını otuz gün önce HADMEK'e bildirmek.

i) Düzenledikleri sertifika eğitim programları ve eğitim sonunda başarılı olarak sertifika alan kursiyerler ile ilgili bilgileri HADMEK'e bildirmek.

j) Deneyde kullanılan hayvanların, prosedür sonrası sahiplendirilmesi veya çiftçilik sistemine iadesinde sakınca görülüp görülmediği hakkında karar vermek.

HADYEK'in çalışma ilkeleri

MADDE 10- (1) HADYEK aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda çalışır:

a) Bilimsel araştırmalarda kullanılması zorunlu olan deney hayvanlarına kötü muameleleri engellemek.

b) Deney hayvanlarının, Yönetmeliğin 5'inci maddesinde belirtilen amaçlar kapsamında kullanılmasını sağlamak.

c) Ağrı acı, stres ya da buna denk eziyet veren deneylerde bir hayvanın bir defadan fazla kullanılmamasını zorunlu olarak kullanılması gerekiyorsa bunun sağlam bilimsel gerekçelere dayandırılmasını sağlamak.

ç) Eğitim amaçlı kongre, konferans ve seminerlerde ağrı ve acı veren deneylerin yapılmamasını sağlamak.

d) Hayvanlara mümkün olduğu kadar az acı çektirerek ve en az strese sokarak bilimsel açıdan güvenilir veri elde edilmesini sağlamak.

e) Araştırmalar süresince kullanılan deney hayvanlarına, türüne uygun şartlar hazırlamak ve en iyi fizyolojik, davranışsal ve çevresel koşulların teminini sağlamak.

f) Uygun şekilde eğitilmiş personel tarafından uygun koşullarda deney hayvanı bakımını sağlamak.

g) Canlı hayvanlar üzerinde doku örneği alma ve benzeri yapılacak deneysel çalışmaların sorumlu veteriner hekim gözetiminde yapılmasını sağlamak.

ğ) Araştırmacılar tarafından deneylerin hangi durumlar yerine getirildiğinde sonlandırılacağına dair hedef noktaların belirlenmesini sağlamak,

h) Araştırılan bilginin elde edilmesinde geçerliliği kanıtlanmış alternatif yöntemler varsa hayvan deneylerini etik olarak uygun görmemek ve daha önceden ayrıntılı olarak yapılmış deneylerin tekrar edilmesinin önlenmesini sağlamak.

ı) Deney için en uygun hayvan türü ve yöntemin seçilmesini ve bilimsel olarak anlamlı sonucu verebilecek en az sayıda hayvan kullanılmasını sağlamak.

i) Deney hayvanlarına gereksiz acı ve ağrı verecek deneylerin uygun bir anestezi yöntemi uygulanmasını ve araştırmalarda uygun ağrı kesici ve anestezi kullanılmasını sağlamak.

j) Anestezinin, hayvan için deneyin kendisinden daha fazla travmatik olması ve deneyin amacına uygun olmaması durumunda yapılmasını engellemek.

k) Deneyin etik ilkeler çerçevesinde yapılması ve amacına uygun olması için veteriner hekim kararı ile;

- 1) Anesteziden çıktığında önemli oranda acıya maruz kalacak olan hayvanın ağrı kesici ile tedavi edilmesini, tedavi edilmesi mümkün değilse insancıl bir metotla ötenazi uygulanmasını,
- 2) Deney hayvanının araştırma sürecinde ya da sonunda hayatına son verilmesi işlemlerinin uygun gerekçelerle yapılmasını,
- 3) Şiddetli ve sürekli ağrı çeken veya normal hayatını sürdüremeyecek duruma gelen deney hayvanları ile sağlığı ve çevresi için risk oluşturabilecek deney hayvanlarının insancıl bir metotla yaşamalarına son verilmesini sağlamak.

l) Araştırmada kullanılan ve yaşamalarını sürdüren deney hayvanlarına, deney sonunda sağlıklı yaşam şartlarının teminini sağlamak.

m) Hayvanları ağır ve uzun süreli acıya maruz bırakacak deneylerin hangi usullerle yapılmasına, etik ilkeler ile araştırmadan elde edilecek fayda dikkate alınarak karar vermek.

n) Bilimsel hedeften uzaklaşmadığı ve hayvanın refahının bozulmadığı sürece hayvanlar üzerinde birden fazla uygulama yaparak, deneyde kullanılan hayvanların sayısını azaltmak.

o) Deneyde kullanılarak ölen hayvanların doku ve organlarının paylaşılması kapsamında diğer başvurularda değerlendirilmesini sağlamak.

ö) Uzun süreli olması muhtemel şiddetli acı, eziyet ve ızdırapla sonuçlanan ve düzeltilmesi mümkün olmayan uygulamalardan kaçınmak.

p) Yalnızca kendi bünyesindeki hayvan refahı biriminin denetiminde gerçekleştirilecek prosedürlere izin vermek.

r) Onay verilen projelerde, içerikte ve çalışmaya katılacak kişilerde yapılacak değişiklikleri takip etmek ve gerekli izinlerin alınmasını sağlamak.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Deney Hayvanları ve Araştırmalara İlişkin Uygulamalar

Deney hayvanları

MADDE 11– (1) HADYЕК'in çalışmalarında kullanılacak hayvanlara ilişkin hususlar:

a) Deney hayvanları üzerinde yapılacak tüm prosedürlerin HADYЕК tarafından onaylanmış olması zorunludur.

b) HADYЕК tarafından yapılan düzenlemelere uygun olarak alınmış bir genel veya özel istisna olmadıkça, deneylerde kullanılacak;

- 1) Fare (*Mus musculus*),
- 2) Sıçan (*Rattus norvegicus*),
- 3) Kobay (*Cavia pocellus*),
- 4) Suriye (altın) hamsteri (*Mesocricetus auratus*),
- 5) Çin hamsteri (*Cricetulus griseus*),
- 6) Moğolistan gerbili (*Meriones unguiculatus*),
- 7) Tavşan (*Oryctolagus cuniculus*),
- 8) Köpek (*Canis familiaris*),
- 9) Kedi (*Felis catus*),
- 10) İnsan dışı primatların bütün türleri,
- 11) Kurbağa [*Xenopus (laevis, tropicalis)*, *Rana (temporaria, pipiens)*],
- 12) Zebra balığı (*Danio rerio*)

türlerinin ve deneyde kullanılacak tüm hayvanların kayıtlı yasal deney hayvanı üreticisi ve tedarikçilerinden alınmış olması şartı aranır.

c) Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokakta başıboş olanları deneylerde kullanılamaz. Ancak, hayvanların sağlık ve refahı ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulması, çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi tehlike oluşturması ve çalışmanın amacının sadece başıboş hayvan kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerekçeler sunulması hallerinde bu hayvanlar deneylerde kullanılabilir.

ç) İnsan dışı primatların deneylerde kullanılmasına, istisnai durumlarda ve prosedürün amacının insan dışı primatlar dışında bir tür kullanılarak gerçekleştirilemeyeceğine dair bilimsel bir gerekçe mevcutsa izin verilir.

d) Büyük kuyruksuz maymunlar deneylerde kullanılamaz.

e) Ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde nesli tehlike altında olan ve korunan türler ile CITES Sözleşmesinin Ek-1 Listesindeki türlerin kullanılmasına aşağıda belirtilen durumlarda izin verilir:

1) Prosedür, Yönetmeliğin 5'inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendi ile (c) ve (d) bentlerinde belirtilen amaçlardan birine sahipse,

2) Prosedürün amacının söz konusu türlerin dışındaki türler ile gerçekleştirilemeyeceğine dair bilimsel bir gerekçe mevcutsa

f) Doğadan alınmış yaban hayvanı üzerinde yapılacak deney bir bilimsel gerekçeyle; ancak diğer hayvanların deneyin amacı bakımından yeterli olmaması hâlinde onaylanır. Bu konuda yapılan çalışmalarda HADYEK onayından sonra Genel Müdürlükten izin alınır.

Anestezi ve anestezi uygulanması, öldürme ve deneylerde şiddet sınıflandırması ile ilgili işlemler

MADDE 12– (1) Anestezi ve anestezi uygulanması, öldürme ve deneylerde şiddet sınıflandırması ile ilgili işlemler Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca 13/12/2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 21'inci ve 22'nci maddeleri ile Ek-8 ve Ek- 9'a göre yapılır.

Hayvanların deneylerde tekrar kullanımı

MADDE 13– (1) Daha önce bir ya da birkaç deneyde kullanılan bir hayvanın tekrar kullanılmasına aşağıdaki durumlarda izin verilir:

- a) Daha önceki deneylerin gerçek şiddeti “hafif” veya “orta” ise,
- b) Hayvanın genel sağlık durumu tamamen eski hâline dönmüşse,
- c) Yeni deney “hafif”, “orta” veya “ düzelmez” olarak sınıflandırılmışsa,
- ç) Hayvan üzerinde daha önce gerçekleştirilen prosedürleri değerlendirebilecek bir veteriner hekim tarafından uygun bulunmuşsa

(2) İstisnai durumlarda, (a) bendini uygulama dışı bırakacak şekilde ve hayvanın veteriner hekim tarafından muayene edilmesinden sonra, hayvanın şiddetli acı, ızdırap veya eşdeğerini içeren bir deneyde birden fazla kullanılmaması şartıyla bir hayvanın tekrar kullanılmasına izin verilebilir.

Deneyin sonlandırılması

MADDE 14– (1) Deneyle ilgili olarak daha fazla gözlemin yapılamayacağı hâllerde ya da genetiği değiştirilmiş hayvan soyları ve nesilleri artık takip edilmiyorsa veya sürekli devam eden bir şekilde iğne batırılmasına eş değer ya da daha fazla acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar yaşamaya bekleniyorsa deney sonlandırılır.

(2) Deneyin sonunda, bir hayvanın yaşamaya devam etmesine dair karar bir veteriner hekim tarafından alınır. Bir hayvanın yaşatılmaya devam etmesi durumunda, sağlık durumuna uygun bakım ve barınma hizmeti sağlanır. Hayvan orta veya şiddetli acı, eziyet, ızdırap ve kalıcı hasar yaşamaya devam ediyorsa hayvana ötenazi uygulanır.

Projelerin değerlendirilmesi

MADDE 15– (1) Projeler;

- a) Bilimsel, eğitsel veya yasal gerekçeleri,

- b) Hayvan kullanımı gerekçeleri,
  - c) Prosedürlerin mümkün olan en insani ve çevreye duyarlı şekilde gerçekleştirilmesinin tasarlanması,
  - ç) Tahmin edilen bilimsel faydaları ve eğitim yönünden değeri,
  - d) 3R ilkesine uyumu,
  - e) Prosedür şiddetinin sınıflandırılması,
  - f) Elde edilecek fayda ve hayvanların çekeceği acı,
  - g) Öldürme metotları, prosedürler, anestezi, tekrar kullanım, bakım ve barınma şartlarının mevzuata uygunluğu,
  - ğ) Geriye dönük değerlendirmenin yapılıp yapılmayacağı ve ne zaman yapılacağına karar verilmesi, istatistik kriterlerine göre HADYЕК tarafından değerlendirilir.
- (2) HADYЕК tarafından proje değerlendirmesini yapacak uzmanların; 3R ilkesi, deney tasarımı, hayvan deneyleri pratik uygulamaları, yaban hayvanları deneyleri pratik uygulamaları veya hayvan bakım ve beslenmesi konusunda yetkin olmasına göre seçilmesine dikkat edilir.
- (3) Proje değerlendirmesi şeffaf olmalıdır. Fikri mülkiyet haklarının ve gizli bilgilerin korunması için, proje değerlendirmesi tarafsız bir şekilde gerçekleştirilir ve bağımsız tarafların görüşlerini de kapsayabilir.

Proje özetleri

MADDE 16– (1) Fikri mülkiyet hakkı ve gizli bilgilerin korunmasına tabi olarak, teknik olmayan proje özeti aşağıdaki hususları kapsar:

- a) Tahmin edilen hasar ve faydalar ile kullanılan hayvan kimliği de dâhil, projenin hedefleri hakkında bilgiyi,
  - b) 3R ilkesine uyulduğunu.
- (2) Teknik olmayan proje özeti anonim olacak şekilde ve kullanıcı ile personelin ad ve adreslerini içermeyecek şekilde hazırlanır.
- (3) HADYЕК, teknik olmayan proje özetinde projenin geriye dönük değerlendirme sürecine tabi tutulup tutulmayacağı ve bu sürenin sınırının belirtilmesini talep edebilir. Bu durumda, teknik olmayan proje özeti geriyе dönük değerlendirme sonuçlarıyla güncelleştirilmesini sağlar.
- (4) Bakanlıkça veri tabanı oluşturulması durumunda, yetki verilen projelerin teknik olmayan proje özetleri ve bunlarda yapılan güncellemeler bu veri tabanında yayınlanır.

Geriye dönük değerlendirme

MADDE 17– (1) HADYЕК izni alınarak sonuçlandırılan projeler ile ilgili geriyе dönük değerlendirme yapılması kararı alınması hâlinde HADYЕК'e ibraz edilen dokümanlara göre aşağıdaki hususlar değerlendirilir:

- a) Projenin amaçlarına ulaşıp ulaşılamadığı,
- b) Kullanılan hayvan türlerinin sayısı, hayvanlara verilen zarar ve prosedürlerin şiddeti,

c) 3R prensibinin uygulanmasına katkıda bulunabilecek unsurlar.

(2) İnsan dışı primatların kullanıldığı tüm projeler ve uzun süreli ve iyileştirilemeyen şiddetli ağrı, eziyet ve ızdırap içeren prosedürler de dâhil “şiddetli” olarak sınıflandırılan prosedürleri içeren projeler geriye dönük değerlendirmeye tabi tutulur.

(3) İkinci fıkra hükümleri dışındaki projeler geriye dönük değerlendirmeden muaf tutulabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Eğitim ve Yetkinlikler

Deney hayvanları ile uğraşacak elemanların eğitimi

MADDE 18- (1) Yönergede yer alan 11 inci maddenin birinci fıkrasının b bendinde sıralanan deney hayvanları ile uğraşacak personelin eğitiminde uyulması gerekli hususlar aşağıda belirtilmiştir:

a) Bu deney hayvanları ile uğraşan ve/veya uğraşacak araştırmacıların eğitilmesi için eğitim programlarının düzenlenmesi, deney hayvanları kullanım sertifika programlarının açılması, düzenlenmesi ve yürütülmesinden HADYЕК sorumludur. Bu programlarda başarılı olanlara HADYЕК tarafından deney hayvanı kullanım sertifikası verilir.

b) Bu deney hayvanlarını kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak katkıda bulunan öğrenciler, araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir.

c) Deney hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test amacıyla işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar.

ç) HADYЕК; deney hayvanı üretilmesi ve yetiştirilmesi ile sorumlu personelin asgari olarak bilgilendirilmesi ve uyulması gereken usul ve esasları içeren bir meslek içi eğitim programı hazırlar ve periyodik olarak uygulanmasını denetler.

d) HADYЕК’in onayına sunulan çalışmalarda, deney hayvanı kullanan kişinin kullanım sertifikası olmaması hâlinde çalışmalarına onay verilmez.

e) Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması hâlinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla HADYЕК’e başvurabilir. Kendisinin katıldığı, ancak doğrudan deney hayvanlarıyla prosedür uygulamayan araştırmacılar, sertifikalı deney hayvanı kullanıcılarının yardımıyla deneylerini sürdürebilirler.

f) Deney hayvanları kullanım sertifikası programlarının içeriği HADMEK tarafından alınacak kararlar belirlenerek tüm HADYЕК'lere bildirilir.

g) HADMEK gerektiğinde sertifika programlarını güncelleyebilir.

ğ) Deney hayvanları kullanım sertifika programlarında derslerin %80'ine devam etmek zorunludur.

h) Kursiyerlerin sertifika alabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden en az 70 puan almaları gereklidir.

ı) Sertifika eğitim programlarının nasıl yürütüleceği HADYЕК tarafından belirlenir.

i) Bu Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenen deney hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve başarı şartlarını yerine getiren kursiyerlere "Deney Hayvanları Kullanım

Sertifikası" verilir. Deney hayvanları kullanım sertifikası, HADYEK Başkanı ve Rektör tarafından imzalanır.

j) HADYEK'ler düzenleyecekleri sertifika eğitim programlarını otuz gün önce HADMEK'e bildirmekle yükümlüdür.

k) HADYEK'ler düzenledikleri sertifika eğitim programları sonunda başarılı olarak sertifika alan kursiyerler ile bilgileri HADMEK'e bildirmekle yükümlüdür.

l) Bu Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deney hayvanları kullanım sertifikaları ya da benzerlerinin bu Yönetmelik hükümlerine göre eş değer olup olmadıklarına HADMEK karar verir.

m) Lisans veya yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı ile ilgili alınmış olan eğitimlerin sertifika programına eşdeğer olup olmadığına HADYEK karar verir, uygun olduğuna karar verilen eğitim programlarını tamamlayanlara HADYEK tarafından sertifika verilir.

(2) Çiftlik hayvanlarıyla ve veteriner kliniklerinde yapılacak araştırmalarda Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası gerekli değildir. Ancak hayvanlar üzerinde uygulamalara izin veren mesleki yetkinliğin belgelenmesi gereklidir.

(3) Yönergede yer alan 11 inci maddenin birinci fıkrasının b bendinde sıralanan deney hayvanları dışındakilerle yapılan çalışmalarda sağlığı ve doku örnekleri alınmasına yönelik işlemler gerekiyorsa araştırma ekibinin içinde bir veteriner hekimin bulunması zorunludur. Bu durumda veteriner hekimin deney hayvanları kullanım sertifikası bulunması gerekli değildir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Kayıt ve deney hayvanlarının kimliklendirilmesi

MADDE 19 – (1) Deney hayvanlarının kayıt altına alınması ve kimliklendirilmesi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca 13/12/2011 tarihli ve 28141 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 34, 35 ve 36 ncı maddelerine göre yapılır. Kayıtlar HADMEK kararı doğrultusunda Bakanlıkça istenilen istatistik formlarında belirlenen bilgileri kapsar.

Denetim ve denetleme

MADDE 20 – (1) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 17 nci maddesine istinaden Yönerge hükümlerinin tamamı HADMEK'in vereceği görüş doğrultusunda Bakanlık denetimine tabidir. Denetimler Bakanlıkça haber verilmeksizin yapılabilir.

Cezalar

MADDE 21 – (1) Bu Yönetmelikte belirtilen hususlara uymayanlara ve yetkisi olmadığı halde hayvan deneyi yapanlara 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gereğince idari para cezası uygulanır.

(2) HADMEK tarafından yapılan denetimler sonucunda, bu Yönetmeliğe aykırı hareket eden HADYEK'lere eksikliklerini bir ay sürede tamamlamaları ile ilgili yazılı uyarıda bulunulur ve HADYEK çalışmaları düzenlemeler yapıncaya kadar bir ay askıya alınır, eğer gerekli düzenlemeler yapılmaz ise HADYEK çalışmaları altı ay durdurulur. Altı ay içerisinde belirtilen eksiklikleri düzeltmeyen HADYEK'in yönergesi feshedilir.

Gizlilik

MADDE 22- (1) HADYEK yazışmaları gizli olup, yönetmelikte belirtilen yetkili kurumlar dışında üçüncü şahıslara bilgi verilmez.

(2) Bakanlık bu Yönetmeliğin uygulaması ile ilgili bilgileri, gerek gördüğünde ülkemizin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler kapsamında kurum ve kuruluşlarla paylaşır.

(3) Canlı hayvanların kullanıldığı projelerin, mülkiyet haklarını ihlal etmemek ve gizli bilgileri açığa vurmamak kaydıyla halkın bilgilendirilmesini sağlamak amacıyla objektif bilgiler verilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 23. Bu Yönerge 15/7/2016 tarih ve 44 sayılı HADMEK kararı ile onaylanan HADYEK Yönergesinin son hali olup önceki hali yürürlükten kalkar.

Yürürlük

MADDE 24- (1) Bu yönerge, Üniversite Senatosu tarafından onaylandıktan sonra, HADMEK tarafından onaylandığı tarihte yürürlüğe girer. Kabul tarihinden sonra yapılacak çalışmalar için uygulanır.

Yürütme

MADDE 25- (1) Bu Yönerge hükümleri Rektör tarafından yürütülür.

Yönergenin kabul edildiği Senato Kararının	
Tarihi	Sayısı
12.05.2016	2016/94
Değişiklik Yapılan Yönergenin Yürürlüğe Girdiği Üniversite Senatosunun	
Tarihi	Sayısı
16.03.2017	2017/65